

Nick Davies: Cuckoo: Cheating by Nature

Potřebujeme skutečně 38. knihu o kukačce? Ano, od r. 1775 vyšlo tiskem 37 knih věnovaných pouze kukačce obecné – a to nepočítám mnohé další, kde se kukačka o pozornost dělí s jinými hnízdními „švindlíři“. Navzdory desítkám knih a několika tisícům článků si troufám tvrdit, že nová kniha o tomto ptačím druhu je na místě: naprostá většina poznatků o kukačce byla totiž vyvádána teprve nedávno. Před začátkem nového tisíciletí jsme toho o kukačce mnoho nevěděli.

Takové tvrzení se může jevit arogantní – „A co klasikové, ti nic podstatného nepřinesli?“ Přinesli, ale z části větší než malé dnes jejich tvrzení řadíme do kategorie „bludy“ (podrobněji o tradičních chybných poznátcích o kukačce, jejich příčinách a jaké poučení z toho plyne pro poznávání přírody viz Vesmír 2011, 11: 626–631). V některých případech byly tradiční „pravdy“ o kukačce důsledkem jalových salónních úvah, dnes vyvrácených systematickými terénními studiemi. V jiných narazilo tradiční poznávání na své hranice kvůli technickým omezením – např. ptáci vnímají, a své chování přizpůsobují podnětům, které jsou lidem neviditelné a které jsme ještě nedávno nebyli vůbec schopni v terénu zkoumat (viz Živa 2014, 4: 180–183). A právě na tomto pnutí mezi tradičními metodami a poznatky a jejich dnešním protipólem hojně staví kniha Nicka B. Daviese.

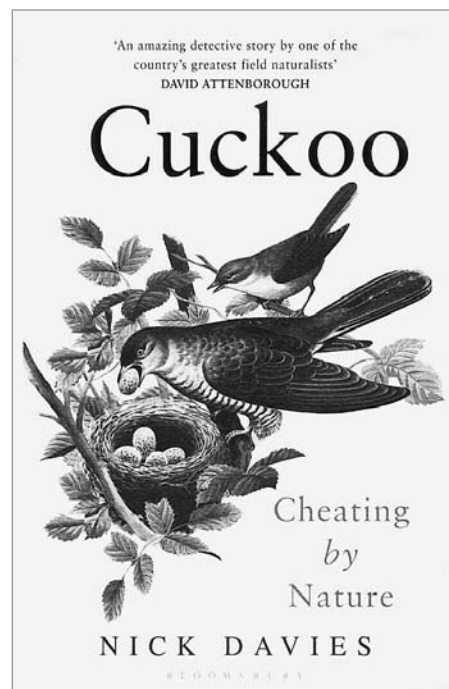
Představovat N. B. Daviese studentovi či absolventovi „zelené“ biologie je téměř trapné: profesor zoologie na univerzitě v Cambridge je jedním z otců zakladatelů ekologie chování (behavioural ecology), autorem desítek přelomových prací a několika učebnic, včetně zasluženě slavného

Úvodu do ekologie chování (An Introduction to Behavioural Ecology, John Wiley & Sons, 2012, 4. vydání). Posledně zmíněná položka představuje podle mého názoru zlatý standard, jak má vypadat učebnice (v každém případě jde o nejlépe napsanou učebnici, kterou jsem kdy vzal do ruky). Davies se proslavil pracemi o výběru partnera u ropuch, teritoriálním chování okáčů nebo klasickými pracemi o párovacím systému zdánlivě nudného ptačího druhu pěvušky modré. Nicméně jeho královským tématem je právě kukačka obecná.

V druhé polovině 80. let publikoval N. B. Davies se svým kolegou Michaellem Brookem několik prací, které oživily zájem o tohoto asi nejbizarnějšího evropského opeřence. Články Daviese a Brooea kladly mnoho různých otázek a svou snahou uchopit téma ve všech jeho aspektech se naprosto vymykají dnešní tzv. salámové vědě (snaha rozsekát výsledky na co nejmenší části a tím vyrobit co nejvíce impaktových bodů atd.). Ještě čtvrt století po jejich zveřejnění stěží vyjde práce o hnízdním parazitismu, jež by na některý z těchto klasických článků neodkazovala.

Na přelomu tisíciletí vydal Davies knihu Cuckoos, Cowbirds and Other Cheats (T. & A. D. Poyser, Londýn 2000). Pokrývala tehdejší poznatky nejen o kukačce, ale i amerických vlhových, parazitických kachnách a dalších ptačích hnízdních parazitech. Trefila správnou rovnováhu mezi odbornou publikací a textem, který zaujme laika, a zaslouženě získala prestižní ocenění Best Bird Book of the Year vyhlášené časopisem British Birds a organizací British Trust for Ornithology.

Za 15 let od vydání této oblíbené a hojně citované (dodnes téměř 800 citací) kni-

hy jsme se o životě kukačky dozvěděli víc než za několik předcházejících desetiletí. Nick B. Davies ve své nové knize provádí čtenáře napříč životním cyklem kukačky, od kladení, přes inkubaci, péči o mláďata až po tah na zimoviště (mimořádně navzdory tisícům okroužkovaných mláďat kukačky za poslední století napříč Evropou dodnes nevíme, kudy mláďata ve svém prvním roce života migrují!). Jak se dalo podle knihy z r. 2000 očekávat, i nový Daviesův text představuje popularizaci, jak má vypadat: věcně správná, zahrnuje podstatné obecnosti, nezabíhá do přílišných detailů, staví na konkrétních poutavých příkladech. Poznátka o kukačce obecné prezentuje v souvislostech s ostatními hnízdními parazity, ale neodvádí pozornost od jádrového tématu. Text psaný bezprostředním stylem (já la „sedíme tu u kávy a nevěřili byste, že...“) doplňují osobní zážitky a anekdoty z výzkumu v mokřadech východní Anglie (Wicken Fen). Ukázková britská přírodopisná tradice.

A Davies navíc nejen bezvadně píše, ale i skvěle přednáší. V r. 2015 ocenila britská Royal Society jeho výzkum koevoluce mezi kukačkou a hostiteli prestižní přednáškou Croonian Lecture. Jeho novou knihu i poutavě podanou přednášku (<https://royalsocietypublishing.org/doi/10.1098/rsos.150105>) nelze než doporučit všem, koho zajímá poctivě provedená popularizace vědy.

**Bloomsbury, Londýn 2015, 306 str.
Ceny se liší podle prodejce.**

1 Čerstvě vylíhlý vetřelec v hnízdě jediného dutinového hnízdního hostitele kukačky obecné (*Cuculus canorus*), rehka zahradního (*Phoenicurus phoenicurus*). O tom, jak se kukačka zbaví potenciální konkurence, panovalo po staletí mnoho legend; všechny detailní práce o jejím chování však pocházejí až z posledního desetiletí. Utula, jižní Finsko. Foto T. Grim

